

# UN PLANETA ENFEBRAT QUE NECESSITA CURES GLOBALES I LOCALS

PENSAR GLOBALMENT, ACTUAR LOCALMENT

ASSOCIACIÓ DE NATURALISTES DE GIRONA

*Dani Boix, Enric Cortiñas, Marcel Llavero, Laura Llorens, Sergi Nuss i Emma Soy*

Les evidències dels efectes que la humanitat està infligint al planeta fan que avui dia existeixi un consens força ampli per tal de replantejar-nos alguns dels models de societat existents. El model imperant als anomenats països "enriquits", "desenvolupats" o "industrialitzats" implica un consum de recursos que no és ni sostenible (s'estan usant els recursos d'un planeta i mig, i de no canviar la dinàmica actual s'estima que al 2050 ja necessitarem tres planetes) ni generalitzable (amb els nivells de consum d'aquests països no hi ha recursos suficients per a tota la humanitat). Per tant, hi ha una necessitat racional i ètica de repensar el nostre model de societat. No voler veure aquesta necessitat només es pot fer des de l'acceptació d'un món injust i mesquí. A més, aquesta mirada de qui no vol veure està carregada d'una gran necessitat d'ignorar la realitat, ja que els canvis que hem engegat afectaran a tots els racons del planeta. Els efectes ja truquen a la porta de totes les cases, s'està reduint de manera alarmant la qualitat de vida de centenars de milions de persones de les comunitats més vulnerables.

Segons l'organisme científic internacional que estudia el canvi climàtic i les respostes necessàries per aturar-lo, l'IPCC (Panell Intergovernamental pel Canvi Climàtic), abans del 2050 s'han de reduir un 50% els gasos d'efecte hivernacle (GEH), com ara el diòxid de carboni, produïts principalment per la crema de combustibles fòssils. L'objectiu és evitar que la temperatura mitjana de la Terra augmenti durant el segle XXI més enllà de 2°C respecte als nivells preindustrials, ja que creuar aquest llindar comportaria conseqüències desastroses per a la supervivència de les persones en molts indrets del planeta. Els països més vulnerables però, han reclamat que l'escalfament es limiti a 1.5°C. De no reduir-se el llindar d'escalfament, aquests països alerten que centenars de milions d'estils de vida es veurien compromesos en les comunitats que menys han contribuït a l'escalfament planetari i que ja pateixen les pitjors conseqüències del canvi climàtic.

Segons l'IPCC, per assolir el llindar dels 1.5°C amb possibilitats raonables i assegurar el límit dels 2°C, la reducció hauria de ser del 70% abans del 2050. Malauradament, si seguim amb el ritme actual de consum d'energies contaminants, com són el carbó, el petroli i el gas natural, al 2030 ja s'haurà superat el pressupost de GEH disponible fins al 2050. Davant d'això, la responsabilitat dels països enriquits és màxima, ja que històricament han generat el 66% dels gasos responsables del canvi climàtic, mentre que no arriben al 20% de la població. És de justícia, doncs, que gran part de les reduccions es duguin a terme en les societats desenvolupades, alliberant més recursos per als països més pobres i que menys han contaminat. Els esforços de mitigació haurien de ser comuns, però diferenciats en funció de les emissions històriques i reconeixent el dret al desenvolupament sostenible de les comunitats més pobres del planeta. Per això, en els països enriquits, la reducció de les emissions dels GEH per al 2050 hauria de ser del 80-95%, segons l'IPCC. En aquest sentit cal comentar que les ciutats tenen un paper cada cop més rellevant, perquè avui dia més del 50% de la població mundial viu en assentaments urbans, on s'hi produeixen el 70% de les emissions mundials d'efecte hivernacle.

En un món tan interconnectat com el nostre, la gestió de molts aspectes, entre ells el canvi climàtic, requereix d'una entesa internacional. La necessitat imperiosa de començar a revertir la situació, situa les trobades internacionals, com la passada COP21 a París, en el centre de l'interès de bona part de la humanitat. La veritat, però, és que les expectatives que aquestes trobades generen (com el seu nom indica, la de París era ja la vintiunena) no es corresponen amb els compromisos que s'adquireixen: o no s'assoleix cap acord o els acords assolits són clarament insuficients. Podríem tenir la sensació que en el cas de la trobada de París això no ha estat així, a tenor de l'adjectiu "històric" i les imatges de dirigents internacionals somrients que van aparèixer a la premsa l'endemà de

l'acord. Val a dir, però, que el qualificatiu històric per a l'acord s'hauria de restringir a la diplomàcia i a la política, ja que des de la Convenció Marc per al Canvi Climàtic (Nacions Unides, 1992) aquest ha sigut el primer document legal, en el marc de l'acció climàtica, aprovat per una gran majoria de la comunitat internacional. No obstant això, l'acord és manifestament insuficient, ja que malgrat que 186 països han presentat mesures per a reduir les seves emissions de GEH (o augmentar-les a un ritme més lent), la mitigació de les emissions per part de les diferents parts no és jurídicament vinculant, i de complir-se les accions recollides en el pacte l'increment de la temperatura global durant aquest segle seria de 3.5°C; per tant, més enllà del llindar considerat segur per part de la comunitat científica. Així doncs, l'alegria i eufòria d'uns pocs es transforma ràpidament en desídia i manca d'empatia quan es mira el text detalladament. L'acord és per a les comunitats més vulnerables la gota que fa vessar el got, la guspira que encén la crida del desacord. Una minoria privilegiada va celebrar el seu èxit: silenciar el problema de la majoria. Cap novetat, la imatge ens recorda que les estructures de poder del món es conserven des de la colonització. Els països "enriquits" segueixen defensant els interessos particulars a curt termini, mentre els països "empobrits" lluiten per la seva terra, les seves famílies, la seva vida i els seus drets. Cal afegir que els països sotassignants s'han compromès a fer públics el 2017 llurs objectius de reducció dels GEH per al 2020, i és per aquesta raó que la pressió ciutadana tindrà un paper molt rellevant, a fi de forçar els estats a assolir acords ambiciosos que permetin fer front a l'enorme perill que representa el canvi climàtic.

Aquesta pressió popular s'haurà d'exercir tant a nivell nacional com local. Moviments internacionals com *Greenpeace*, *350.org* i *gofossilfree.org* estan tenint un paper indiscutible a l'hora de catalitzar èxits i disseminar-los. Es denuncien i aturen grans projectes com les perforacions a l'Àrtic i l'oleoducte "Keystone XL" als USA. També creix de manera important el front que defensa la desinversió en energies fòssils. En paral·lel hi ha un moviment mundial amb milers de governs municipals que lluiten contra el canvi climàtic, impulsant l'eficiència energètica als equipaments i serveis públics (per exemple, en l'enllumenat). Tam-

bé són coneixedors de la necessitat d'abordar canvis estructurals en la mobilitat urbana i en el subministrament d'energia (electricitat i calor) als habitatges i comerços, que conjuntament suposen al voltant del 70% dels GEH a escala local. Ara bé, frenar l'escalfament planetari només serà possible si tothom hi pren part, superant l'individualisme i la resistència al canvi. És l'hora que entomem els límits de la Terra com un valor i no com un càstig, tal com proposa el Papa Francesc.

Així doncs, cal impulsar una transició energètica que permeti garantir la sostenibilitat planetària i el benestar humà. Tenim exemples concrets que ens demostren que aquesta transició és possible: al petit municipi d'Ordís (de menys de 400 habitants i situat al NE de la Península Ibèrica) han iniciat el que s'anomena "la tercera revolució industrial" ([www.ordissostenible.cat](http://www.ordissostenible.cat)). Aquesta revolució planteja que l'energia que necessitem s'ha de produir al mateix lloc on es consumeix i, ateses les dificultats per emmagatzemar-la, cal crear xarxes intel·ligents de distribució energètica. En definitiva, el seu plantejament inclou una reducció del consum energètic i la producció local de l'energia. L'educació ambiental també juga un paper clau a l'hora d'incentivar canvis d'hàbits de consum, i encara més transcendental és educar les noves generacions. L'àmbit escolar en pot ser un impulsor mitjançant projectes que cerquen sensibilitzar els estudiants de la problemàtica del canvi climàtic, donant a conèixer com iniciatives municipals d'eficiència i estalvi energètic en el camp de la mobilitat, de l'enllumenat i de la producció d'energia poden ajudar a fer front a l'escalfament global (<http://www.naturalistesgirona.org/e-rutes>).

Els costos associats al canvi climàtic seran molt alts (en termes ambientals, econòmics, de salut, etc.), i la velocitat a la qual cal implementar les mesures per a, ja no revertir, sinó simplement mitigar aquest canvi, obliga a la humanitat a pensar en les millors estratègies per adaptar-nos a la nova realitat. La relació de la humanitat amb la resta del planeta, i en particular amb la resta de la biosfera, ha de canviar, i ho ha de fer ràpid, o el risc en què hem posat la nostra pròpia existència i la de moltes altres espècies assolirà un punt de no retorn.